

กฤตภาคมานุษยวิทยา ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร

(Anthropology Clipping SAC Library)

ชื่อหนังสือพิมพ์	มติชนรายวัน	ชื่อข่าว	แบบสอบถามกับความสันทันหลังยาวของ
วันที่	10/11/2553		นักวิจัยทางสังคมศาสตร์
หน้า	7	คำสำคัญ	

ค ความน่าสนใจของการทำงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในบ้านเราทุกวันนี้คือ การใช้แบบสอบถามเพื่อตอบคำถามต่างๆ เรื่อง ไม่มีข้อยกเว้น

ตัวอย่าง

● หัวข้อวิจัย: อะไรคือปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร? - กระบวนการวิจัย: ออกแบบสอบถามให้พนักงานและผู้บริหารขององค์กรกรอกเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร แล้วสรุปผลส่งเป็นรายงานการวิจัย

● หัวข้อวิจัย: มหาวิทยาลัยของเรามีความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาหรือไม่? - กระบวนการวิจัย: ออกแบบสอบถามให้อาจารย์และนักเรียนของเรากรอกเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษา แล้วสรุปผลส่งเป็นรายงานการวิจัย

● หัวข้อวิจัย: นโยบายของรัฐบาลสามารถลดภาวะโลกร้อนในเมืองไทยได้หรือไม่? - กระบวนการวิจัย: ออกแบบสอบถามให้เพื่อน ๆ หรือคนแปลกหน้าที่เดินอยู่ตามถนนกรอกเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องนโยบายลดโลกร้อนของรัฐบาลไทย แล้วสรุปผลส่งเป็นรายงานการวิจัย

กระบวนการวิจัยดังกล่าว เห็นเข้าบ่อยๆ ก็อาจทำให้ประชาชนพากันคิดว่านักวิจัยทางสังคมศาสตร์ระดับปริญญาโท หรือด็อกเตอร์นั้นเป็นนอยทางสติปัญญาไปกันหมดแล้ว เพราะ “ผลงานวิชาการ” ที่เผยแพร่กันออกมาหาได้มีความแตกต่างจากโพลความคิดเห็นเผื่อๆ ที่ใครๆ ก็ทำกันได้ทุกสัปดาห์ไม่

แต่ถ้าพิจารณาที่แท้จริงก็เห็นดี มุมเหตุที่แท้จริงของแพชชั่นการทำงานวิจัยห่วยๆ แบบนี้น่าจะเกิดมาจากนิสัยความขี้เกียจสันหลังยาวมากกว่า

ห หากใครต้องการทราบปัจจัยที่ผลักดันความสำเร็จขององค์กรจริงๆ คงต้องไปเก็บข้อมูลรายละเอียดจากองค์กรจำนวนมาก เช่น รายละเอียดทางการเงิน-การลงทุน การโฆษณา การจ้าง-การไล่ออก เส้นสายทางการเมือง ฯลฯ แล้วนำมาประมวลผลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างองค์กรที่ประสบความสำเร็จกับองค์กรที่ไม่ประสบความสำเร็จเพื่อพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ

แต่การเก็บข้อมูลดังกล่าวมันลำบากยากเย็นต้องใช้ทั้งเวลา ความอดทน และ “กึ๋น” ในการสืบเสาะหาข้อมูล เช่นเดียวกับกรพยายามศึกษาความสามารถในการแข่งขันของมหาวิทยาลัย หรือความสำเร็จของนโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล

เมื่อนักวิจัยสันหลังยาวเห็นดังนั้น จึงพยายามหาทางออกที่สะดวกกว่า คือนั่งคิดแบบสอบถามสบายๆ อยู่ในห้องแอร์ แล้วนำไปแจกจ่ายบังคับให้คนอื่นกรอก พวกบริษัทเอกชนหรือหน่วยงานรัฐบาลที่ได้รับแจกแบบสอบถามพวกนี้ (ปีหนึ่งไม่รู้จักร้อยเรื่อง) ก็ดีใจหาย จัดแจงหาเลขชาย หรือเด็กฝึกงานมานั่งกรอกแบบสอบถามแบบคิดบ้าง-ไม่คิดบ้างเพื่อช่วยส่งให้นักวิจัยสันหลังยาวได้ปริญญา

สรุปแล้ว ข้อมูลที่เก็บได้จากแบบสอบถามเหล่านี้มักเป็นข้อมูลขยะ ดังนั้น ไม่ว่าจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปผ่านกระบวนการทางสถิติที่เร็ดหูพิสดารเพียงใด

ผลการวิจัยที่ออกมาอีกทีหนึ่งไม่พ้นความเป็นขยะอยู่ดี กล่าวคือมิได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงแต่ประการใด

บางครั้ง นักวิจัยสันหลังยาวจะพยายามยืนยันว่าแบบสอบถามของตนนั้น ถูกกรอกโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความชำนาญหรือเกี่ยวข้องโดยตรง ถึงแม้คำยืนยันนี้จะจริงก็ตาม แต่ข้อมูลจากแบบสอบถามก็ยังไม่น่าไว้วางใจอยู่ดี เพราะการกรอกแบบสอบถามเป็นเรื่องเลื่อนลอย ซึ่งมีความหนักแน่นน่าเชื่อถือพอๆ กับลมปาก

จากการสำรวจพฤติกรรมกรรมการจ้างงานในสหรัฐอเมริกา นักสถิติพบว่าบรรดาบริษัทที่โฆษณาอย่างโจ่งแจ้งว่าเป็นนายจ้างที่ไม่กีดกันคนผิวสีนั้น มีพฤติกรรมกรรมการจ้างงานที่กีดกันคนผิวสีไม่น้อยกว่าบริษัทอื่น โดยทั่วไปเลยแม้แต่หน่อย ดังนั้น หากนักวิจัยไปหลงเชื่อคำพูด-คำโฆษณา หรือคำตอบจากแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของบริษัทพวกนี้ก็คงโดนหลอกอยู่รำไป

ปัญหาของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นมิได้เกิดขึ้นจากความหน้าไหว้หลังหลอกของผู้กรอกแบบสอบถามอย่างเดียว เพราะในบางครั้ง คนที่ตั้งใจกรอกแบบสอบถามอย่างจริงจังและจริงใจก็อาจให้ข้อมูลผิดๆ ที่คาดเคลื่อนจากความจริงได้อย่างไม่น่าเชื่อ

นาย Malcolm Gladwell ได้ยกตัวอย่างความไม่น่าเชื่อถือของความคิดเห็นของมนุษย์ไว้หลายเรื่อง ในหนังสือชายตีชื่อ Blink

เขาอ้างถึงการศึกษาของอาจารย์มหาวิทยาลัยโคลัมเบียที่พบว่า คนหนุ่มสาวมักบรรยายถึงลักษณะแฟนในอุดมคติของตนเองไว้แบบหนึ่ง (เช่น ฉลาดและจริงใจ) แต่พอถึงเวลาต้องเลือกคู่เดทจากบริการหาคู่ (Dating service) พวกเขา ก็มักเลือกคนที่มีลักษณะต่างไปจากที่ตนได้บรรยายไว้แต่แรกโดยสิ้นเชิง (เช่น หน้าตาดีและมีอารมณ์ขัน)

Gladwell สรุปว่า พฤติกรรมของหนุ่มสาวเหล่านี้ไม่ได้แสดงถึงความหน้าไหว้หลังหลอก แต่เป็นตัวอย่างของการพูดอย่าง-ทำอย่างอื่นเนื่องมาจากความไม่รู้ ซึ่งในที่นี้คือความไม่รู้สัจนิยมที่แท้จริงของตนเอง

แนวโน้มการพูดอย่าง-ทำอย่างมิได้มีแต่เฉพาะในพวกหนุ่มสาวเท่านั้น นาย Gladwell ได้เล่าถึงประสบการณ์ของนาย Vic Braden โค้ชเทนนิสระดับโลกที่พยายามวิเคราะห์เทคนิคการตีลูกเทนนิสของนักเทนนิสชื่อดัง เช่น พีท แซมพราส หรือ อังเดร อากัสซี

นาย Braden พบว่า คำพูดและพฤติกรรมของนักเทนนิสระดับพระกาฬเหล่านี้มักไม่สอดคล้องกันเลยแม้แต่น้อย เป็นต้นว่า เวลาตีลูกโฟร์แฮนด์ นักเทนนิสชั้นนำคนแล้วคนเล่าจะอธิบายว่าจังหวะการหมุนข้อมือเวลาลูกสัมผัสหน้าไม้ นั้นเป็นเทคนิคสำคัญที่ทำให้ตีลูกได้อย่างแม่นยำ

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาวิดีโอภาพช้าการตีลูกเทนนิสของผู้เล่นเหล่านี้ ข้อมือของพวกเขแทบไม่มีการหมุนในจังหวะการตีลูกเลยแม้แต่น้อย (การหมุนข้อมือจะเกิดขึ้นหลังจากการตีลูกเสร็จไปนานแล้ว)

นาย Braden มั่นใจว่า นักเทนนิสระดับโลกที่เขารู้จักตีพวกนั้น มิได้มีเจตนาลงโลกหรืออุบิชาการเล่นเทนนิสแต่ประการใด ตรงกันข้าม พวกเขาพยายามอธิบายเทคนิคการเล่นที่เขาเข้าใจจาก “ความรู้สึก” เพียงแต่บังเอิญว่าความรู้สึกกับความเป็นจริงนั้นมันเป็นคนละเรื่องกัน

ดังนั้น ความรู้สึกที่ผู้หวังดีใช้ตอบแบบสอบถามทั้งหลาย อาจมิได้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงเลยก็เป็นได้

ปัญหาที่น่าปวดกบาลที่สุดในการใช้แบบสอบถามก็คือ การเที่ยวไปตามคนแบบตรงๆ อาจส่งผลให้ผู้ตอบเกิดความสับสนและให้คำตอบผิดๆ แม้จะเป็นเรื่องที่ตัวเองรู้ดีก็ตาม

นาย Gladwell ยกตัวอย่างการทดลองให้นักศึกษามหาวิทยาลัยอเมริกันชิมแยมทานมปังแล้วตัดสินใจเลือกว่าแยมขวดใดเป็นแยมชั้นดีและขวดใดเป็นแยมชั้นเลว ในเบื้องต้น คำตอบของนักศึกษามีความสอดคล้องกับการประเมินของผู้เชี่ยวชาญเรื่องแยมเป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อนักศึกษาเอาแยมชั้นดีเข้าปากก็มักจะประเมินว่านั่นเป็นแยมชั้นดี และเมื่อเอาแยมราคาถูกเข้าปากก็มักจะรู้ว่านั่นเป็นแยมที่ไม่ได้เรื่อง

อย่างไรก็ตาม หากผู้ทดลองขอให้นักศึกษารอกแบบสอบถามเพื่ออธิบายคำประเมินของตนต่อแยมแต่ละชนิดในมิติต่างๆ เช่น ความสม่ำเสมอของเนื้อแยม สี และความกลมกลืนของรสชาติ ทั้งนี้ นักทดลองกลับพบว่าการประเมินของนักศึกษานั้นผิดเพี้ยนไปเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นักศึกษามักจะประเมินแยมดี ๆ ว่าเป็นแยมชั้นเลว และประเมินแยมราคาถูกกว่าเป็นแยมชั้นดี

พูดง่าย ๆ ก็คือ คนเราพอลงถามมากๆ ก็มักจะตอบผิดเพราะคิดมากจนสับสน

นี่คืออีกเหตุผลว่าทำไมการวิจัยแบบ “เอะอะก็ใช้แบบสอบถาม” จึงเป็นงานวิจัยที่เชื่อถือไม่ได้

หากรัฐบาลไทยคิดจะเพิ่มงบฯการวิจัยและพัฒนาเป็น 1% ของจีดีพีเพื่อนำสนับสนุนงานวิจัยจำพวกนี้ ก็ขอให้คิดใหม่จะดีกว่า เพราะนอกจากจะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์แล้ว ยังเป็นการส่งเสริมความขี้เกียจสันหลังยาวของนักวิจัยไทยอีกด้วย